

PITÄÄ OLLA HUOLISSAAN MUTTA...

Kirjoittaja Arja Alho Kuvat Pekka Elomaa

Uuden talousajattelun keskuksen (UTAK) toiminnanjohtaja **Lauri Holapan** mielestä olisi valtava virhe, mikäli talouspoliittinen keskustelu olisi vain kilpalaulantaa sopeutuksista. Eikä se olisi virhe vain talouden vaan myös demokratian kannalta.

ARJA: Viime keväänä UTAK julkaisi selvityksen, jonka mukaan **Petteri Orpon** hallituksen talouspolitiikka on johtanut talouskasvun merkittävään heikentymiseen ja kasvattanut julkista velkasuhdetta. Kutakuinkin samantyyppiiseen johtopäätökseen ovat päätyneet myös Valtiontalouden tarkastusvirasto (17.12.2025) ja Talouspolitiikan arviointineuvosto (2.2.2026).

Painotuseroja selvityksissä toki on. Kiinnostava ero on talouspolitiikan harjoittamisen lähtökohdat. UTAK painottaa finanssipolitiikan linjan ja sen kerroinvaikutuksen tärkeyttä julkisessa taloudessa.

LAURI: Perussanomamme on, että julkisen talouden ongelmia on yritetty ratkaista lähes yksinomaan sopeutuskeinoilla. Ei edes yhdistelmällä, johon kuuluisivat myös verotoimet. Finanssipolitiikan kerroinvaikutuksella tarkoitetaan sitä, kuinka suuria kerrannaisvaikutuksia finanssipolitiikan muutoksilla on bruttokansantuotteen kehitykseen. Kerroin ja sen suuruus tuottaa erilaisia tuloksia.

Suomen taloushistoriasta tiedetään, että kaikki sellaiset jaksot, jolloin julkinen velka on kasvanut, ovat olleet jaksoja, jolloin ei ole ollut talouskasvua. En kuitenkaan halua sanoa, että ainoa, ei ehkä edes ensisijainen, tavoite olisi talouskasvu. Mutta niin se on, että kun taloudessa menee heikosti, julkisessa taloudessakin menee heikosti. Verotuotot kehittyvät silloin huonosti, työllisyyden hoidon menot nousevat kasvavan työttömyyden vuoksi, taantumassa sosiaalimenoihin kohdistuu erityisiä paineita ja ylipäättään monet ongelmat kärjistyvät.

Velkasuhdehan on julkiset menot jaettuna bruttokansantuotteella. Jos nimittäjä, siis bkt, laskee tai kehittyä olemattomasti, kuten on käynyt, silloin se tarkoittaa matemaattisesti, että velkasuhde lähtee kasvuun. Sopeutustoimilla, joilla heikennetään bkt:n kasvua, pahennetaan velkaongelmaa, syvennetään taantumaa

ja luodaan negatiivinen kehä: on sopeutettava koko ajan lisää.

Aluksihan nykyhallituksenkin piirissä puhuttiin neljän miljardin sopeutustarpeesta, mutta kesken kauden alettiin puhua jo kymmenen miljardin leikkauksista. Nyt puhun bruttoluvuista. Kun leikkaukset vaikuttivat kielteisesti, niitä päätettiin tehdä lisää. Lisäksi tuli arvonlisäveron korotus, joka kohdistui myös pienituloisiin leikkausten ohella.

Väittämämme on, että tällaisella linjalla on mahdotonta selvitä. Joissakin erityisissä olosuhteissa se voi toimia, kuten 1990-luvun puolivälissä lamasta toivuttaessa. Julkisia menoja pystyttiin sopeuttamaan koska Nokian vuoksi oli valtava vientivetoinen kasvu. Nyt ei ole tämänkaltaisia olosuhteita. Matalan jalostusarvon viennin oloissa ollaan riippuvaisia yksityisestä kulutuskysynnästä.

ARJA: Tuon ajan sopeutustoimien tärkein motiivi oli kyllä luottamuksen palauttaminen rahoitusmarkkinoilla ja osoittaa, että Suomelta löytyy velanhoitokykyä, jolla puolestaan oli vaikutusta luottoluokitukseen.

Minua askarruttaa, että puhutaan suhdanteista mutta silti ei harjoiteta suhdannepolitiikkaa. Julkisen talouden roolina olisi minusta pehmentää suhdanteita ja ottaa kansantaloudessa vastaan iskuja yksittäisten ihmisten sijaan. Kamreerihenki on kuitenkin sitkeä.

LAURI: Kyllähän edellisen hallituskauden talouspolitiikka oli suhdannenäkökulmasta onnistunutta. Oli globaali pandemia ja sitten sota Euroopassa, josta seurasi korkojen nosto ja inflaatio. Mutta silti työttömyysaste oli alle seitsemän prosenttia ja velkasuhdekin taittui.

Jälkikuva on, että **Rinteen** ja **Marinin** hallitus vain törsäsi, mikä on ehdottoman väärä kuva. Toki ylilyöntejäkin tuli. Olisi pitänyt panostaa nopeasti vaikuttaviin toimiin enemmän kuin pitkävaikutteisiin. Yritystuissa oli myös epäonnistumisia. Mutta poikkeuksellisessa suhdanteessa se oli onnistuminen.

Isompi kysymys suhdannepolitiikan mahdollisuuksista on kuitenkin keynesiläisyys ja sen asema Suomen taloushistoriassa. Tästä myös **Jukka Pekkarinen** ja **Juhana Vartiainen** kirjoittivat vuonna 1993 ilmestyneessä teoksessaan *Suomen talouspolitiikan pitkä linja*.

Väittämä on, ettei meillä talouspolitiikassa ikinä ole iskostunut keynesiläinen traditio. Itse asiassa mainittu 1990-luvun lama vei meidät vielä kauemmaksi suhdanneajattelusta ja vahvisti julkisen velan pelkopuhetta ja tarvetta sopeuttaa.

Finanssikriisi 2008 avasi kuitenkin ison kritiikin talouskuria kohtaan meillä ja muualla. Mutta sitten keskuspankit nostivat rajusti ohjauksorkkoa ja samalla julkisen talouden korkorasitus tietysti kasvoi. Palattiin takaisin vanhaan vallitsevaan hegemoniseen, ei-keynesiläiseen, rakennelmaan, joka oli taustalla koko ajan vahvana.

Keynesiläisyyden suhteen on muistettava myös, että Suomi oli pitkään maatalousvaltainen maa ja teollistui myöhään. Emme koskaan ehtineet **Keynesin** kyytiin. Muuallahan nimenomaan sosialidemokraattiset puolueet tukivat sitä, mutta ei Suomessa. Tuolloin oli kyllä kvasikeynesiläisyyttä ja valtavia valtionyhtiöiden investointititoimia, joita tuki myös idänkauppa. Teollisuudessa oli kysyntää. Moniin vuosikymmeniin ei tarvittu finanssipolitiikan justeeraamista, kuten monessa muussa maassa.

Ylipäätään yhteiskuntapoliittinen keskustelu ennen 1990- ja 1980-lukua ei ollut niinkään talouspoliittista vaikkakin oli värikästä. Sitten tulivat keskusteluun investoinnit, alijäämät ja velka, ikään kuin laman myötäjäisinä.

ARJA: Eikä vain laman vaan myös EU-jäsenyyden ja talous- ja rahaliiton myötä. Mutta jos nyt jotain Keynesin jälkiä haluaa historiasta hakea, olihan sitä investointeina hyvinvointivaltioon ja täystyöllisyyden tavoitteena.

LAURI: **Pekka Kuusi** perusteli sosiaalipolitiikkaan panostamista ei suinkaan moraalisena projektina vaan taloudellisena ja hän noudatti kyllä keynesiläistä logiikkaa.

A**RJA:** Palataan nykyiseen negatiiviseen kierteeseen. Mitä suhdannetietoisuus olisi voinut tuoda kielteisen kehityksen sijaan?

LAURI: Ensinnäkin suhdanteisiin on reagoitava. Ei voi ajatella, että talouden ongelmat katoavat kuin tuhka tuuleen ja että suhdanteet ovat vain töyssyjä. Minä en ajattele niin eikä liioin tutkimus. Siksi kirjoittammekin hystereesistä, se tarkoittaa, että palautumiseen tulee viivettä ja myös selvää jälkeen jäämistä. Esimerkkinä työttömyys. Emme ole vuosikymmeniin pystyneet palaamaan menneisiin viiden prosentin työttömyyslukuihin kertaakaan. Pitkään jatkuva työttömyys on tietenkin inhimillinen tragedia mutta se heikentää lisäksi myös taloudellista potentiaalia. Jos rakenteellinen työttömyysaste olisi nykyisin alempi, myös paljon huolta aiheuttanut huoltosuhde näyttäisi paljon paremmalta. Nythän työmarkkinoiden ulkopuolella on sysätty paljon väkeä.

Toiseksi meidän pitää estää huonoja suhdanteita investoinneilla. Keynesin tärkein käsite on investointien sosialisointi eli että valtio huolehtii kaikin keinoin investointiasteesta ja sen korkeana pysymisestä. Kapitalismi on kysyntävetoinen talousjärjestelmä. Se ajautuu kriiseihin aina kun on epävarmuutta. Ainoa toimija, joka voi ylläpitää luottamusta, on julkinen sektori ja valtio, ja siksi niiden on toimittava.

ARJA: Silti on toimittu toisin. Takana on valtionyhtiöiden yksityistämiset, joten investointiasteen ylläpitäminen korkeana on vaivalloisempaa kuin ennen ja vaatisi uutta ajattelua. Hyvinvointialueetkin leikkaavat alijäämien kattamisvelvoitteen vuoksi, mikä näkyy työllisyydessä ja etenkin sosiaaliseen hyvinvointiin investoimisen heikkenemisenä.

LAURI: On totta, että nykytilassa on vaikeampaa. Ei ole samoja instrumentteja. Teollisuuspolitiikka tekee kuitenkin paluuta. Tämä liittyy vihreään siirtymään, johon tarvitaan jopa kohdennettuja yritystukia. Esimerkiksi vihreää terästä tarvitaan talouden kasvun ja erityisesti ilmastopäästöjen vuoksi.

Julkisilla investoinneilla esimerkiksi infraan ja julkisilla hankinnoilla muutenkin voidaan tukea myös yksityisiä investointeja.

ARJA: Millaisina näet EU:n taluskriteerien merkityksen? Nehän ovat suhdanteiden kannalta myötäsyklisiä. Puhutaanko edes velasta oikeilla käsitteillä? Entä velkajarru?

LAURI: EU-kriteerejä ei pidä lukea kuin piru raamattua. Saksan tahdosta niistä tuli tavattoman jäykät. Kun nyt puolustusmenojen kasvataminen tuo jo poikkeuksia, muitakin taatusti tulee. Palaan tähän.

Useimmiten puhutaan bruttovelasta. Sen suunta, ja nyt myös taso, on huolestuttava. Nettovelankin suunta on kasvava mutta ei niin huono kuin bruttovelan etenään tason kannalta. Nettovelan kautta tarkasteltuna, Suomi on yksi vähiten velkaantuneista maista EU-vertailussa. Sitä selittää Suomen varallisuus. Olisi hullua olla ottamatta sitä huomioon.

ARJA: Huomautatte selvityksessänne, että työeläkelaitosten ylijäämien laskentatapa pitäisi palauttaa entiselleen. Laskutavan muutoshan tehtiin vain virkapäätöksenä mutta se vaikuttaa dramaattisesti velkakeskusteluun ja velkasuhteen tasoon.

LAURI: Kyllä näin. Mutta talouden kasvuluvut eivät ole liioin riittäviä. Työttömyydenkin kasvu liittyy sopeutustoimiin. Jos seuraavalla hallituskaudella nettosopeutuksena tavoitellaan kymmentä miljardia, tapetaan saman tien kaikki orastavatkin kasvumahdollisuudet. Puhutaan kaksi ja puoli kertaa suuremmista sopeutustarpeista jo tehtyihin nähden!

Eräiden puolueiden sopima velkajarru aktivoituu varsinaisesti 2031. Parlamentaarisen sopimuksen vaikutuksessa pahinta on – kuten arvelen – että tulevaisuudessa vaaleissa puhutaan vaan leikkauslistoista. Demokratian kannalta tärkein asia on keskustelu talouspolitiikan yleisestä linjasta ja sen eri keinoista. Jos se kuihdutetaan säästölistoiksi, vahinko on suuri.

A **ARJA:** UTAK:n selvityksessä esitettiin aktiivisia toimia, jotka voivat helpottaa Suomen ahdinkoa EU-kehikossa ja tietysti itse talouttakin.

LAURI: Selvityksemme uusi päivitys on tuossa pikapuoliin. Pitää miettiä, miten neuvotellaan ja miten on järkevää toimia EU-kehikossa. Ei pidä sitoutua liian koviin toimenpiteisiin liian aikaisin etenkin, kun esimerkiksi rakenteelliset ylijäämävaatimukset ovat epärealistiset. Viitataan tässä Bruegel-ajatushautomon selvityksiin. Vaatimuksiin ei ole nimittäin juuri mikään maa päässyt koskaan. Joustot ja poikkeukset ovat siis todennäköisiä. Näinhän on myös puolustusmenopoikkeuksessa.

Kannattaa myös omien toimien suhteen huomata, että veronkorotukset heikentävät vähemmän talouskasvua kuin menoleikkaukset. Tehokkaita kasvutoimia saadaan julkisten investointien kautta isosti, koska niiden kerroinvaikutus kasvuun on suuri. Niitä esitämme.

ARJA: Sanotte myös selvityksessänne, että kannattaa kiinnittää huomiota vaihtotaseeseen ja sen ylijäämätavoitteeseen velanhoidokkyynturvaamisessa. Nythän puolustushankintoja tehdään lähinnä Yhdysvalloista. Se tuo vaihtotaseeseen varmuudella alijäämää, mikä on ongelmallista.

LAURI: Rautalankamalli on: jos julkinen sektori on ylijäämäinen, se tarkoittaa, että yksityinen on silloin alijäämäinen. Kummankaan sektorin vakauden kannalta ei ole hyvä olla pitkään alijäämäisiä. Silloin tuodaan mukaan muut maat, siis vaihtotase, jolloin voidaan päästä paremmin tasapainoon.

Suomen asema vientikilpailussa ei ole olleenkaan nyt huono kustannuskilpailukyyn kannalta, se on itse asiassa ennätyksellisellä tasolla. Ongelma on, että meiltä puuttuu laatu- ja kilpailukykyä. Vaihtotaseen alijäämät johtavat väistämättä joko yksityisen tai julkisen sektorin alijäämiin tai molempiin. Siksi pitäisi saada vaihtotase ylijäämäiseksi.

Kasvunkin kannalta sillä on merkitystä. Nyt pitää viimeistään tehdä panostuksia strategisille aloille ja harkitusti. Markkinat eivät meitä pelasta kuten eivät ole pelastaneet viimeisten kahdenkymmenen vuodenkaan aikana. Ei voida vain toivoa, että veronalennukset johtavat investointeihin tai tuovat tänne yksityistä pääomaa. Julkisilla hankinnoilla, valtion mukana-

ololla osaomistajana ja/tai sijoittajana voidaan sitä vastoin tehdä paljon.

Investoinnit infraan ja julkiseen asuntorakentamiseen ovat olleet suhdanneajureita maassa kuin maassa.

ARJA: Mutta nyt luotetaan veronalennukseen. Yhteisöverolasku laskee 20 prosentista 14 prosenttiin 2027.

LAURI: Tälle alennukselle ei ole minkäänlaista tutkimusnäyttöä.

ARJA: Mutta Etlan lobbaus oli raivokasta.

LAURI: Esillä ovat olleet voimakkaasti sektoraiset intressit. Jos ollaan rehellisiä, Etlan puheet eivät perustuneet mihinkään. Kun on näitä puhuvia päitä, kuten vakkapa **Kangasharju**, ihmisille tulee käsitys, että puhutaan tieteen nimissä ja esitetään rajuja väitteitä empiriasta välittämättä.

Meillä on merkittävää valankäyttöä muuallakin kuin poliittisessa järjestelmässä. Itse asiassa politiikan liikkumavara pienenee näin. Siksi hallituksen päätös yhteisöverosta ja sen alentamisesta oli vain looginen seuraus lobbauksesta.

ARJA: Puolustusmenojen rajuun kasvattamiseen sitoutuminen on monella tapaa myös julkiselle taloudelle ongelmallinen ja pois muista kohteista.

LAURI: Kun kaikki ovat nyt niin kovin isänmaallisia, syytä olisi harkita puolustusveroa. En kannata muutoin

Uuden talousajattelun keskus (UTAK)

Puoluepoliittisesti sitoutumaton ajatushautomo.

VTT **Lauri Holapan** lisäksi UTAK:ssa työskentelevät johtavana asiantuntijana YTM **Antti Alaja** ja pääekonomistina **Otto Kyyrönen**, jolla on taloustieteen tutkinnot Pariisin Sorbonnen ohella Berliinistä.

UTAK:n pyrkimyksenä on keynesiläisen hyvinvointivaltion päivittäminen 2020-luvulle. Sen yhteiskunnallisia tavoitteita ovat demokratia, täystyöllisyys, tasa-arvo, kestävä kehitys sekä pienet varallisuus- ja tuloerot.

www.utak.fi

erillisveroja. Se voisi ratkaista haasteita, joita puolustusmenojen kasvattaminen aiheuttaa toisaalla. Sitten pitäisi tietysti laskea oikein asevelvollisuuden aiheuttamat kokonaiskustannukset kansantaloudelle.

Puolustusmenokeskustelussa ihmetyttää lisäksi, miksi niin raivokkaasti on kiinnitytty bkt-osuuksiin kun olennaista olisi tarvekeskustelu. Jos bkt kasvaa vastaisuudessa, puolustus saa hirveän paljon lisärahaa. Eihän tässä ole järkeä. Näillä sitoumuksilla kasvatetaan julkisia menoja ja samalla velkasuhteen hallinnan rimaa mahdottomaksi, ja ihan itse.

ARJA: Poliitiikan pitäisi olla mahdollisuuksien taidetta ja mielellään myös järjestyksen taidetta.

LAURI: Ja talouspolitiikassa on ihan liian paljon poseeraamista. **Y**